

T.C.
TÜRKİYE İNSAN HAKLARI VE EŞİTLİK KURUMU
2.DAİRE KARARI

Başvuru Numarası : 2023/2270
Toplantı Tarihi/Sayısı : 15.2.2024/42
Karar Numarası : 2024/191
Başvuran : H. K.
Başvuran Vekili : -
Adres : -
Muhatap Kurum/Kişi : Sincan 1 No.lu Yüksek Güvenlikli Kapalı Ceza İnfaz Kurumu
Müdürlüğü
Muhatap Adres : -

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, başvuranın bulunduğu ceza infaz kurumunda tecrit koşulları altında tutulduğu iddialarına ilişkindir.

II. İNCELEME SÜRECİ

2. Başvuran başvuru dilekçesinde özetle;

a. 21/3/2023 tarihinde isteği dışında Edirne F Tipi Yüksek Güvenlikli Kapalı Ceza İnfaz Kurumundan Sincan 1 No.lu Yüksek Güvenlikli Kapalı Ceza İnfaz Kurumuna nakledildiğini,

b. Yaklaşık altı buçuk aydır tek kişilik odada kaldığını, günde bir buçuk saat havalandırmaya çıkarıldığını, bu bağlamda tecrit koşulları altında tutulduğunu,

c. Koşullara tepki gösterdiği için hakkında disiplin soruşturması başlatıldığını iddia etmekte ve tecrit koşullarının sonlandırılmasını, arkadaşlarının bulunduğu bir ceza infaz kurumuna naklini, Y ve S tipi kapalı ceza infaz kurumlarının kapatılmasını, hastalığı olan tutuklu ve hükümlülerin serbest bırakılmasını talep etmektedir.

3. Muhatap Sincan 1 No.lu Yüksek Güvenlikli Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Müdürlüğü'nden alınan yazılı görüşte özetle;

a. Kurumun yüksek güvenlikli bir ceza infaz kurumu olarak 350 adet bir kişilik, 45 adet üç kişilik odalardan oluştuğu, tek kişilik odaların 15.8 metrekare yaşam alanına sahip olduğu,

b. Hükümlü ve tutukluların Gözlem ve Sınıflandırma Merkezleri ile Hükümlülerin Değerlendirilmesine Dair Yönetmelik'e uygun olarak İdare ve Gözlem Kurulu'nun kararıyla odalara yerleştirildiği,

c. Başvuranın, Avrupa Cezaevi Kuralları'nın 27'nci maddesine uygun olarak, aynı suç grubuna mensup bir başka hükümlü ile günde en az bir saat ortak havalandırma ve spor alanından yararlandığı,

ç. Kuruma nakledildiği tarihten itibaren toplam 26 kez açık ve kapalı görüş imkanından faydalandığı,

d. Psiko-Sosyal Servisin bireysel görüşme davetini reddettiği ve ayrıca görüşme talebinde bulunmadığı,

e. Kurumda merkezi olarak radyo ve televizyon yayınının bulunduğu, bu çerçevede tutuklu ve hükümlülerin 39 televizyon kanalına erişimi olduğu, başvuranın da 10/4/2023 tarihinde Kurum kantininden televizyon satın aldığı ve merkezi yayın sisteminden yararlandığı,

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

f. Başvuranın gereksiz olarak marş söylemek veya slogan atmak ve açlık grevi yapmak eylemlerinden dolayı Disiplin Kurulu Başkanlığı'nın 2023/..., 2023/... ve 2023/... sayılı kararları ile disiplin cezası aldığı, söz konusu cezaların İnfaz Hakimliğinin inceleme aşamasında olduğu ve henüz kesinleşmediği ifade edilmektedir.

4. Muhatabın yazılı görüşüne karşı başvuran vekili tarafından yazılı görüş sunulmamıştır.

III. İLGİLİ MEVZUAT

5. Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın "*Kişinin dokunulmazlığı, maddi ve manevi varlığı*" başlıklı 17'nci maddesinde yer alan düzenleme şöyledir: "*Herkes, yaşama, maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahiptir. Tıbbi zorunluluklar ve kanunda yazılı haller dışında, kişinin vücut bütünlüğüne dokunulamaz; rızası olmadan bilimsel ve tıbbi deneylere tabi tutulamaz. Kimseye işkence ve eziyet yapılamaz; kimse insan haysiyetiyle bağdaşmayan bir cezaya veya muameleye tabi tutulamaz...*"

6. 20/4/2016 tarihli ve 6701 sayılı Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu'nun "Kurumun görevleri" başlıklı 9'uncu maddesinin birinci fıkrasının (i) bendinde; "*Özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin ulusal önleme mekanizması kapsamındaki başvurularını incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek*" Kurumun görev alanları arasında düzenlenmiştir.

7. Mezkur Kanun'un "Başvurular" başlıklı 17'nci maddesinin birinci ve sekizinci fıkralarında; "*Özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin Kuruma bizzat başvuru yapabileceği*" hükme bağlanmıştır.

8. 24/11/2017 tarihli ve 30250 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanununun Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik'in "*Karar türleri*" başlıklı 65'nci maddesine göre; "*Kurum, yapılan başvuru veya resen inceleme kapsamında yaptığı inceleme ve araştırma sonucunda incelenemezlik kararı, gerekçeli kabul edilmezlik kararı, gönderme kararı, ihlal kararı, idari yaptırım kararı, uzlaşma kararı, ret kararı ve karar verilmesine yer olmadığına dair karar verir.*"

IV. DEĞERLENDİRME VE GEREKÇE

9. Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumunun amacı; insan onurunu temel alarak insan haklarının korunması ve geliştirilmesi, kişilerin eşit muamele görme hakkının güvence altına alınması, hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden yararlanmada ayrımcılığın önlenmesi ile bu ilkeler doğrultusunda faaliyet göstermek, işkence ve kötü muameleyle etkin mücadele etmektir.

10. Başvurunun esas incelemesi yapılmadan önce Kurumun, İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsanî veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesine Ek İhtiyari Protokol (OPCAT) hükümleri çerçevesinde ulusal önleme mekanizması görevi açıklanmalı ve başvuru konusunun bu kapsamda kalıp kalmadığı değerlendirilmelidir.

11. 6701 sayılı Kanun'un genel gerekçesinde ulusal önleme mekanizması görevinin kapsamı; özgürlüklerinden mahrum bırakılan kişilerin alıkonuldukları ceza ve tutukevleri, kamplar, bakım merkezleri gibi yerlerde işkence ve kötü muamele vakalarının yaşanmaması amacıyla bu yerlere yönelik izleme, inceleme, denetleme, değerlendirme ve raporlama faaliyeti şeklinde açıklanmıştır.

12. OPCAT'in 19'uncu maddesi uyarınca ulusal önleme mekanizmaları; özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin işkence ve diğer zalimane, gayriinsanî veya küçültücü muamele veya cezaya karşı korunması amacı ile bu kişilere yönelik tutumu düzenli olarak izlemek, sonucunda hazırlanacak raporlarda özgürlüklerinden yoksun bırakılmış kişilere yönelik muamele ve koşulların iyileştirilmesi ve işkence ve diğer

zalimane, gayriinsani ya da onur kırıcı muamele ya da cezanın önlenmesi için Birleşmiş Milletlerin ilgili normlarını dikkate alarak ilgililere tavsiyelerde bulunmakla yetkilendirilmiştir.

13. Somut olayda başvuran, Ceza İnfaz Kurumunda tecrit koşullarında tutularak işkence ve kötü muamele yasağının ihlal edildiğini ileri sürmektedir.

14. Anayasa'nın 17'nci maddesinin üçüncü fıkrasında, kimseye işkence ve eziyet yapılamayacağı, haysiyeti ile bağdaşmayan bir ceza verilemeyeceği ve muameleye maruz bırakılmayacağı hükmü haizdir.

15. İşkence ve kötü muamele yasağı Anayasa'da olduğu gibi pek çok ulusal ve uluslararası insan hakları metinlerinin en temel hükümlerinden biri olup devletin alıkonulmuş kişilere işkence, kötü muamele, gayri insani ve küçültücü muamele veya ceza uygulanamayacağını ifade etmektedir. Bu kapsamda devletlerin negatif ve pozitif yükümlülükleri bulunmaktadır.

16. Devletler işkence ve kötü muameleye karşı negatif yükümlülükleri kapsamında bireyin maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına saygı göstererek kişilere fiziksel ve ruhsal zarar vermemelidir. Bu yükümlülük mutlak nitelikte olup hem Anayasa'da hem de Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nde herhangi bir istisnaya sahip değildir.

17. Ceza infaz kurumlarında kötü muamele olarak kabul edilecek hususlar kurum yönetiminin ve görevlilerin kasıtlı davranışlarından, yönetsel hatalardan veya yetersiz imkanlardan kaynaklanarak farklı şekillerde görünebilir. Bu bağlamda ceza infaz kurumunda işkence ve kötü muamele teşkil edebileceği düşünülen davranışların tespitinde kurumdaki yaşamın tüm yönleriyle ele alınması gerekir (Anayasa Mahkemesi (AYM), *Turan Günana*, B. No: 2013/3550, 19/11/2014, para.37).

18. Hükümlülerin ve tutukluların barındığı alanlar, hükümlü ve tutuklulara sunulan aktiviteler ve görevli personelin tutum ve davranışları bu yaşamın önemli bir parçasıdır. Ceza infaz kurumundaki yaşamı oluşturan tüm bu parçaların infazın yöntemi ve infaz sürecindeki davranışların hükümlüleri ve tutukluları özgürlükten mahrum kalmalarının doğal sonucu olan kaçınılmaz elem seviyesinden daha fazla sıkıntılı veya eziyetli bir duruma sokmaması gerekir (AYM, *Turan Günana*, para.39). Buna ek olarak bir tutum ve davranışın işkence ve kötü muamele yasağı kapsamına girebilmesi için asgari eşik düzeyini aşmış olmalıdır. Asgari eşğin aşılmadığı somut olaya göre değerlendirilecek olup söz konusu muamelenin süresi, fiziksel ve ruhsal etkileri ile kişinin cinsiyeti, yaşı ve sağlık durumu gibi kriterler bu değerlendirmede önem arz etmektedir (AYM, *Tahir Canan*, B. No: 2012/969, 18/9/2013, para.23).

19. Somut olayda başvuran, 21/3/2023 tarihinde Edirne F Tipi Yüksek Güvenlikli Kapalı Ceza İnfaz Kurumundan Sincan 1 No.lu F Tipi Yüksek Güvenlikli Kapalı Ceza İnfaz Kurumuna nakledilmiştir. Tek kişilik ve üç kişilik odaların bulunduğu Kurumda İdare ve Gözlem Kurulu'nun kararıyla tek kişilik odaya yerleştirilmiştir.

20. İşkence ve kötü muamele yasağının ihlalinin pek çok durumdan kaynaklanabileceği kabul edilmekle birlikte, ceza infaz kurumlarında hükümlü ve tutukluların diğer tutuklulardan ayrılmasının tek başına bu yasağın ihlali anlamına gelmeyeceği değerlendirilmektedir. Nitekim AYM, disiplinin sağlanması, güvenlik gerekçesi ya da hükümlü ve tutukluların devam eden soruşturmalarda hile yapmak ya da dışarıdakilerle yeni bir suç işlemek için iş birliği yapmalarını önlemek gibi gerekçelerle bu tür uygulamaların yapılabileceğini belirtmektedir (AYM, *Turan Günana*, para. 43; AYM, *Ahmet Yeter*, B. No: 2014/5100, 16/2/2017, para.39). Bununla birlikte ceza infaz kurumlarında tutulma koşullarının yukarıda yaşamın önemli parçaları etrafında bir bütün olarak gözetilmesi (AYM, *Turan Günana*, para. 38) ve asgari eşğin alıkonulmanın doğal sonucu olan elem seviyesinin üzerinde aşılmadığının değerlendirilmesi gerektiğini vurgulamaktadır (AYM, *Raşit Konya*, B. No: 2017/26780, 28/6/2018, para. 50).

21. Ceza infaz kurumundaki yaşamda hükümlü ve tutukluların barındığı alanlar ve diğer tutuklu ve hükümlülerle kurduğu iletişim önem arz etmektedir. Başvuranın ceza infaz kurumunda tutulma koşulları bu kriter

etrafında incelendiğinde başvuranın 15.8 metrekare alana sahip bir odada kaldığı ve kendisi ile aynı suç grubunda olan bir başka tutuklu veya hükümlü ile birlikte her gün bir buçuk saat havalandırma ve egzersiz hakkından faydalandığı anlaşılmıştır.

22. Tutuklu ve hükümlülerin ceza infaz kurumlarındaki yaşamlarının bir diğer önemli bileşeni dış dünya ile iletişimidir. Ceza infaz kurumlarında bulunan tutuklu ve hükümlülerin ziyaret haklarının bulunması, radyo ve televizyon gibi araçlar ile süreli ve süresiz yayınlara erişimi iletişim ve rehabilitasyonu sağlayan imkânlardandır. Ayrıca dış dünya ile iletişim kurma, avukata ve doktora erişim ile bilgilendirilme hakları ile ilişkili olup söz konusu haklar, işkence ve kötü muamelelerin önlenmesinde usuli güvenceler sağlamaktadır.

23. Konuya ilişkin yapılan incelemede, başvuranın Ceza İnfaz Kurumlarında Bulundurulabilecek Eşya ve Maddeler Hakkında Yönetmelik'in "Elektrikli eşyalar" başlıklı 9'uncu maddesine uygun olarak radyo ve televizyon gibi elektronik iletişim eşyalarını odasında bulundurabildiği, halihazırda odasında Kurum kantininden temin ettiği bir televizyonun olduğu, bu televizyonda 39 televizyon kanalının bulunduğu öğrenilmiştir.

24. Buna ek olarak başvuranın Kuruma nakledildiği tarihten itibaren ailesi ve avukatı ile haftalık ve aylık açık ve kapalı ziyaret yapabildiği, söz konusu ziyaretlerin genel olarak bir saat sürdüğü anlaşılmıştır.

25. Son olarak ceza infaz kurumundaki yaşamda tutuklu ve hükümlüleri destekleyen ve onları tecrit koşullarından koruyan husus, tutuklu ve hükümlülerin Kurumda bulunan psiko-sosyal servis ile iletişimidir. Psiko-sosyal serviste görevli uzmanlar, tutuklu ve hükümlülerle bireysel görüşmeler gerçekleştirerek sorunların tespitinde ve çözümlenmesine aracılık etmekte ve kişiye psikolojik destek sunmaktadır.

26. Bu bağlamda yapılan incelemede başvuranın Kurumda bulunduğu süre zarfında psiko-sosyal servisin bireysel görüşme davetlerini reddettiği, kendisinin ise ayrıca bir görüşme talebinde bulunmadığı anlaşılmıştır.

27. Tüm bu inceleme sürecinde başvuranın aynı suç grubundan hükümlü ve tutuklularla düzenli olarak havalandırma ve egzersiz faaliyetinden faydalanabildiği, odasında radyo ve televizyon gibi iletişim araçlarını bulundurabildiği, süreli ve süresiz yayınlara erişimle ilgili bir şikâyetinin olmadığı, ziyaretçileri ve avukatıyla açık ve kapalı görüş imkânından faydalanabildiği görülmüştür.

28. Başvuranın içinde bulunduğu koşullar değerlendirildiğinde, tutulduğu odanın büyüklüğü ve bölümleriyle Avrupa Cezaevi Kurallarına uygun olduğu, İdare ve Gözlem Kurulu kararıyla tek kişilik odada kalmasının ardından diğer tutuklu ve hükümlülerle belirli aralıklarla iletişim kurabildiği, ailesi ve avukatı ile açık ve kapalı görüş gerçekleştirebildiği, radyo ve televizyon gibi iletişim araçlarından faydalanabildiği ve talep etmesi durumunda süreli ve süresiz yayınlardan ve psiko-sosyal servisten faydalanabileceği, dolayısıyla dış dünyadan ve diğer tutuklu ve hükümlülerden izole edilmediği anlaşılmaktadır. Bu çerçevede somut olayda başvuranın tek başına kalmasının şikâyet ettiği tutulma koşulları ve süresi bakımından işkence ve kötü muamele yasağında asgari eşik derecesini aşmadığı ve kötü muamele yasağının ihlal edilmediği kanaatine varılmıştır.

29. Başvuran başvurusunda hakkında verilen disiplin cezalarından da yakınmaktadır. Tutuklu ve hükümlülere kasıtlı bir biçimde verilen disiplin cezalarının süreklilik gösterdiği takdirde kötü muamele yasağının asgari eşik derecesini aşabileceği değerlendirildiğinden, söz konusu iddianın işkence ve kötü muamele yasağı çerçevesinde incelenmesi gerekmektedir.

30. Tutuklu ve hükümlülerin, ceza infaz kurumlarında düzenli bir yaşamın sürdürülmesi, güvenliğin ve disiplinin sağlanması bakımından 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun ve ilgili yönetmelikler ile idarenin uyulmasını emrettiği veya gerekli kıldığı davranış ve tutumları, kusurlu olarak ihlâl ettiğinde, eyleminin niteliği ile ağırlık derecesine göre Kanun'da belirtilen disiplin cezaları uygulanmaktadır.

31. Öte yandan, tutuklu ve hükümlülere kasıtlı bir biçimde verilen disiplin cezalarının süreklilik gösterdiği takdirde kötü muamele yasağının asgari eşik derecesini aşabilmektedir. Nitekim AYM, Bayram Tuğrul Yıldırım ve Hasan

Yıldırım Başvurusu'nda kasıtlı biçimde açıldığı iddia edilen disiplin soruşturmalarıyla verilen toplam yirmi sekiz gün oda hapsi cezasını değerlendirirken korumasız ve zayıf durumdaki kişinin sistematik şekilde cezalandırılmasının kişide elem ve korkuya yol açabileceğini vurgulamaktadır. Mahkemeye göre bu durum kişinin ruhsal bütünlüğü ile onurunu zedeleyerek kötü muamele yasağının asgari eşliğini aşacaktır (AYM, *Bayram Tuğrul Yıldırım ve Hasan Yıldırım*, B.No:2014/5280, 24/5/2018, para.74-77). Bununla birlikte kişinin haksız nedenlerle sürekli disiplin cezası aldığı yönündeki iddiaların yeterince ciddi, açık ve tutarlı emarelerden ya da aksi ispat edilmemiş birtakım karinelere dayanması gerekmektedir (AYM, *Hakan Olğun*, B.No: 2014/15588, 25/1/2018, para.43).

32. Başvurana verilen disiplin cezaları bu bağlamda değerlendirildiğinde, söz konusu cezaların 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un 40'ıncı ve 42'nci maddelerinde hükme bağlanan gereksiz olarak marş söylemek veya slogan atmak ile açlık grevi yapmak eylemleri nedeniyle Disiplin Kurulu tarafından verildiği, başvuranın girişimde bulunduğu fiiller göz önünde bulundurulduğunda cezaların makul ve ceza infaz kurumunda düzenli bir yaşamın sürdürülmesi, güvenliğin ve disiplinin sağlanması için gerekli olduğu, ayrıca başvuranın söz konusu cezalara karşı İnfaz Hakimliğine başvurabildiği, bu bağlamda kötü muamele yasağının asgari eşliğini aşmadığı ve kötü muamele yasağının ihlal edilmediği kanaatine varılmıştır.

V. KARAR

A. Başvuruda KÖTÜ MUAMELE YASAĞININ İHLAL EDİLMEDİĞİNE,

B. Kararın taraflara tebliğine ve KAMUOYUNA DUYURULMASINA,

C. Karara karşı tebliğ tarihinden itibaren 60 gün içerisinde Ankara İdare Mahkemesine başvurulabileceğine,

15/2/2024 tarihinde, OY BİRLİĞİYLE, karar verildi.

e-imzalıdır

Muhammet Ecevit CARTİ
Daire Başkanı

e-imzalıdır

Dr. Burhan ERKUŞ
Üye

e-imzalıdır

Mehmet Emin GENÇ
Üye

e-imzalıdır

Saffet BALIN
Üye

e-imzalıdır

Ünal SADE
Üye